

'Liber albus nigrarum umbrarum'
witboek der zwarte schaduwen

© Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopy, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Alle personages, toestanden, gebeurtenissen en instellingen in deze roman zijn louter denkbeeldig. Elke gelijkenis met de werkelijkheid berust bijgevolg op het toeval.

J.A. Sanford: Zelfs dan verkiezen nog veel mensen een nietszeggend leven boven het vaak onaangename proces, dat nodig is om zichzelf te leren kennen.

'In het boek registreert de heks alles wat ze tijdens haar leven over hekserij heeft geleerd. Spreuken en bezweringen, rituelen en recepten. Zoals alle andere rituele heksenbenodigdheden is het best dat de heks zelf het boek maakt. Het materiaal van de cover kan leder zijn of stof, en de pagina's kunnen van handgemaakt papier zijn of van perkament. De traditie vereist dat het boek na de dood van de heks wordt vernietigd. Dit is een van de redenen waarom het zo moeilijk is om de 'feiten' over hekserij uit boeken te leren. 'Hekserij is dan ook vooral een mondelinge traditie.'

Dit schaduwboek is een maanvereerdersboek met invocaties, rituele patronen, toverspreuken, runen, regelgeving over magie, etc. Sommige van deze boeken gaan over van maanvereerders op maanvereerders, meestal bij de initiatie. Hecht geen geloof aan de verhalen in de meeste andere maanvereerdersboeken dat één enkel schaduwboek vanuit het grijze verleden is overgeleverd, want elke maanvereerderssekte lijkt te beweren dat alleen hun boek het enige echte originele boek is.

La Sorcière (De Heks) is een boek uit 1862 van de Franse historicus Jules Michelet (1798 - 1874). Michelets boek is een romantische visie op hekserij die twee onderdrukte groepen, vrouwen en lijfeigenen, wilde rehabiliteren.

In dit essay stelt Michelet dat hekserij was voortgekomen uit protest van middeleeuwse lijfeigenen tegen de onderdrukkende sociale orde die hen tot de laagste rang van de maatschappij veroordeelde. Ze hielden volgens hem geheime nachtelijke bijeenkomsten met heidense dansen en voerden daar satires op om heren en priesters te hekelen. Dit zou al zo vroeg als de 12^e en 13^e eeuw hebben plaatsgevonden, dus lang voor er sprake was van grootschalige heksenvervolgingen.

In plaats van 'heksensabbat' heeft Jules Michelet het over de 'zwarte mis', een ceremonie waarop niet de duivel centraal stond, maar wel een vrouw die feitelijk de hele ceremonie als priesteres leidde. Michelet geeft een romantische beschrijving van haar. Zo zou zij 'een gezicht als Medea' hebben en 'een tragische, diepe blik, geboren uit intens lijden'. Van deze priesteres van de cultus zegt Michelet dat zij de sabbat uitvond en organiseerde. De priesteres copuleert tijdens het ritueel ook met Satan en ontvangt zo zijn geest.

Als de Anima bij de man onderontwikkeld is, belemmert deze het functioneren van de man. 'Dus als een man in de middeleeuwen een anima ontdekt, arresteerde hij het ding en liet de rechter haar als heks verbranden' (C.G. Jung).

De hedendaagse mens wordt niet meer bedreigd door wilde dieren, aardbevingen en overstromingen, maar door elementaire krachten in zijn eigen geest. Die geest is de kolossale kracht die alle andere op aarde werkzame krachten veruit in de schaduw stelt. In het tijdperk van de Verlichting

zijn de goden, verwijderd uit de natuur en de door de mens gevormde instellingen, maar men heeft geen oog gehad voor de god van de angst die huist in de ziel van de mens.

Ons intellect heeft een enorme prestatie geleverd, maar intussen is ons geestelijk thuis in verval geraakt.... Ten slotte doorwoelen we de wijsheid van alle tijden en alle volkeren, en ontdekken we dat al het dierbaarste en kostbaarste allang in de mooiste taal gezegd is. Als begerige kinderen strekken we onze handen hiernaar uit en denken dat wanneer we dat grijpen, we het ook bezitten. Maar wat we bezitten, heeft geen waarde meer, en onze handen worden moe van het grijpen, want de rijkdom ligt overal, zover ons oog reikt. Al dit bezit verandert in water, en meer dan één tovenaarsleerling is in deze zelf opgeroepen wateren uiteindelijk verdronken, tenzij hij eerder op het reddende waandenkbeeld kwam dat de ene wijsheid goed, en de andere slecht is.

Carl Gustav Jung.

Inleiding

Het zonlicht viel als vallicht vanaf de Kollenberg de Putstraat in over oplichtende natte straatstenen. Johan was, zoals vanouds, weer vroeg op om naar zijn antiquariaat te gaan. Lisa, zijn vrouw, sliep nog. Hij ging de trap af en at een boterham. Vervolgens liep hij over de zwart/wit marmeren vloer van de gang naar de voordeur en trok deze achter zich dicht. Het was nog stil in de Putstraat. Hij draaide zich om en keek naar hun huis dat de naam Villa Maria droeg. Achter hem lag huize Villa Maria dat een lokale heemkundige had willen omschrijven als ... Johan en Lisa woonden in de Putstraat te Sittard. In huize 'Villa Maria' waar het leek het alsof de tijd had stilgestaan. In de gesloten rij huizen van de Putstraat valt op, dat het pand met de naam 'Villa Maria' een vrijstaande woning is. Een smeedijzeren hekwerk tussen zes bakstenen hekpijlers met ronde, gestucte schelpfrontons geeft toegang tot de villa. De naam ervan staat in één van deze pijlers. Het bouwjaar staat in de gevel: 'Anno 1893'. De bakstenen muren van de gevels zijn afgewisseld met hardstenen speklagen. De rechter voorgeveltravee springt iets naar voren. Hierin bevindt zich de dubbele houten paneeldeur en glas-in-lood bovenlichten met schelpmotieven. Hierboven is er een hardstenen balkonvloer op rijk geornamenteerde consoles in stucwerk. In de borstwering bevindt zich een

balustradereeks die zijn voortzetting vindt tussen de eerste en tweede bouwlaag als decoratie. Er zijn gestucte vensterlijsten met frontons en bloemmotieven in de benedenverdieping, er zijn gestucte aanzetten en sluitstenen, ook in de eerste verdieping. De daklijst met de goten rust op een fraaie gewelfde kooflijst en houten consoles die steunen op leeuwenkop-ornamenten. De dakkapel aan de voorzijde heeft een gestukt rondboogfronton. Het pand is opgetrokken in de stijl van het neorenaissance, net zoals beide panden ernaast. De villa had een centrale gang die betegeld was, zoals gezegd, met zwarte hardsteen en wit marmer in een ruitmotief. De vertrekken op de begane grond hadden marmeren haardlijsten.

Dat was huize 'Villa Maria' precies zoals Johan het zich wilde herinneren.

Ongeveer ter hoogte van het bakstenen pand nr. 23 zag hij een hardstenenomlijsting, uit 1680 met muizentandversieringen onder de daklijst. Omschreven als: bakstenen lijst bestaande uit een laag koppen die onder een bepaalde hoek uitsteken waardoor een reeks spitse tanden ontstaat. Ze worden ook wel kraailaag genoemd. Een geliefde versiering in de renaissance-baksteen-architectuur van dit gebouw. Het pand was daar gebouwd vlak nadat de Fransen in 1677 de stad hadden verwoest.

De dag erna liep hij vanuit zijn Villa de Putstraat in en zag dat alles er pais en vree bijlag. Behalve een of andere krantenjongen verstoorde niemand het tafereel. Hij liep naar het kruispunt met de Plakstraat, vroeger genoemd de Plack straisen, 1465, en de Pullestraat, de straat met de drie bordeauxrode boogpoortjes. Vroeger genoemd de Synt Ulricsstroet, 1375 en bekeek de Engelenhof. Hij zag dat ze in de Mai Market ook al druk bezig waren met groenten in kisten buiten te zetten. Johan maakte een praatje met deze mensen. Hij kwam langs het pand uit 1680 en het gehavend pand uit 1681, nr. 17. Verder ging het via 'Im gulden Hirtz' naar de markt waar de duiven de baas leken.

Hij passeerde de Putpoort op de grens van Fort Sanderbout en de Agnetenwal, (deze poort was afgebroken in 1787), het karmozijnrode Pretzels met z'n leuke versieringen, en het pand ernaast in zijn fel gele kleuren. Hij passeerde, het voormalige Sirkel theater, de eerder genoemde Mai Market, die Scheer, Im gulden Schlüssel, der Bonte Ochs en Im gulden Hirtz totdat hij via Hotel Hollande op de Markt uitkwam, groots en majestueus.

Sittard kende drie poorten: de hier genoemde Putpoort (genoemd in 1427 en 1435), de Broekpoort of Leewenborghe portte (genoemd in 1480) en de Limbrichterpoort of Lijmbergherportte (genoemd in 1380 en 1396). Johan keek met een kennersblik even om

zich heen en zag dat de Markt in tweeën was verdeeld. Eén helft met Hotel de Limbourg. Verder nog lunchroom Schrage (1899) en sigarenzaak Augustus van Neer (Im H. Geist, 1710), de Ring (1665), de Gats (1535). Al deze panden waren oud en hadden mooie gevels. Vooral 'de Gats' viel door zijn authenticiteit uit de toon.

Het mooiste van de Putstraat vond hij nog de 19^e eeuwse panden aan de overkant van de villa. De panden nr. 72 t/m 80 elk in hun eigen pasteltinten. Vijf kleine pareltjes die nooit door iemand gezien werden, zei Johan toen hij voor de Villa Maria stond. Tot zover de Putstraat, behalve dan nog dit: In Sittard is er in 1344 voor het eerst sprake van een met grind verharde Putstraat (platea Putea) en in 1439 wordt deze de 'Steenweg' genoemd.

Hier ademde nog de sfeer van vroeger. In de 16^e eeuw waren er in de stad vijf openbare putten: aan de Steenweg, de Limbrichterstraat, de Markt, de Paardestraat en de Putstraat. Deze laatste straat had een put bekend om zijn opvallende diepte, die in de volksmond de 'Spegelput' (Spiegelput) heette, waaraan de straat ook haar naam ontleent. Vroeger werd dit Putplein genoemd. Op het kruispunt, waar ooit de middeleeuwse put stond, ging hij de straat in. Deze straat was de hoofdverbindingsweg vanuit het

zuidoosten naar het centrum. Deze straat heeft vrij veel huizen uit de 17^e en 18^e eeuw behouden, hetgeen o.a. te zien is aan de hardstenen raamomlijstingen. In de 19^e eeuw zijn veel panden met stucwerk versierd. Het was in de middeleeuwen de straat van de welgestelden. Het eerste stenen woonhuis, dat in de archiefstukken wordt genoemd, stond in deze straat.

Het huizenblok rechts heette 'om den Tol':

In 1243 kreeg Sittard door een vrijbrief van Walram, heer van Sittard en Montjoie (Monschau), stadsrechten. In deze oorkonde waren een aantal artikelen rechten en plichten voor de stadsbewoners en de heer vastgelegd. Beide partijen hadden belang bij goed onderhouden vestingwerken en goede verbindingswegen van en naar de stad. Tolheffing was één van de middelen om de stad aan inkomsten te helpen.

De stad had al in de dertiende eeuw een levendige marktfunctie. Sittard kende een stadswaag, waar de te verhandelen producten werden gewogen. Vermoedelijk heeft in de buurt van deze waag een tolhuis gestaan. Hier was de plek waar de kooplieden tol moesten betalen en daarom heeft later het huizenblok de naam 'Om den Tol' gekregen.

Johan kwam weer op de Markt terecht. Sittard is ongetwijfeld al vroeg een marktstad geweest. Al in het

stadsrecht van 1243 is sprake van een *forum rerum venalium*, letterlijk: 'markt voor koopwaren' en in de oorkonden uit de 14^e en 15^e eeuw is de markt de meest frequent vermelde plaats. Zo vinden we vanaf 1342 elf vermeldingen van het *antiquum forum* of Oude Markt en vanaf 1317 zeventien vermeldingen van het *forum* of de markt, waarbij vanaf 1417 nog drie vermeldingen van de *peerdemaert* komen.



Sittard markt en stadhuis, begin 20^e eeuw.

Op deze Markt waren vrachtauto's de horecagelegenheden aan het bevoorraden. Etenswaaren, fusten bier, kratten drank, diepvriesproducten, etc. De

Markt bestond uit een zonzijde en een schaduwzijde. De beste terrassen waren dan ook te vinden aan de zonzijde. Hier lagen 19^e eeuwse panden met hardstenenomlijstingen, zoals café 'Schtad Zitterd' (afgebrand in 1709, herbouwd tussen 1709 en 1717), een achterliggend pand met een gevelsteen uit 1684 en restaurant 'Soho'. Verderop lagen de voormalige 'De Gulden Haen' (vroeger 'de Suykerpot') en 'de Hollande', de architect die dit huis in 1889 bouwde heeft enkele bouwstijlen gecombineerd, de zogenaamde eclectische stijl. De muren van de benedenverdieping zijn voorzien van sierstucwerk.

Her en der doken straten weg van de Markt, die vroeger Forum werd genoemd. In de verte lag de Paardestraat (eerst genoemd als Peerdemaert), voor haar lag, zoals gezegd, de Putstraat (eerst genoemd als platea Putea), achter haar dook de Oude Markt (eerst genoemd als Auden Merckt) weg. Uit de Limbrichterstraat (eerst genoemd als Lymborgerstraat) kwamen verscheidene mensen.

Naast 'de Hollande' lag de, eerder genoemde, vroegere 'Waagh', een uit baksteen opgetrokken gebouw uit de 19^e eeuw. Er was nu 'Dods mode' in gevestigd. Hiernaast lagen 'Tapas Cantina' en het restaurant 'Luna'. Verstoep tussen moderniteiten, en het voormalige V&D gebouw, ligt het Kritzraedthuis.

Wachtend op de bezoekers van de VVV. Aan de muurankers is te zien dat het huis in 1620 is gebouwd. Wat direct opvalt, zijn de hardstenen geblokte ramen de hardstenen kruiskozijsen. Er zijn drie steensoorten gebruikt: baksteen, mergel en hardsteen. De mergelbanden die te zien zijn, zijn geen versiering maar waterlijsten. De benedenverdieping diende als opslagplaats; dit is nog te zien aan de poortbogen aan weerszijden van het gebouw. Het huis werd bij de bouw zodanig ingericht dat de hervormde gemeente van Sittard, die destijds vele leden telde erin een onderkomen kon vinden. De hervormde godsdienstoefening is er evenwel nooit in de praktijk gebracht vanwege de repressie door de hertog van Gulik.

In het huis namen in 1636 de jezuiten hun intrek, onder leiding van Jacob Kritzraedt van Gangelt die kort na 1649 als eerste de geschiedenis van deze regio heeft geschreven. Naar hem is dit huis genoemd, dat in 1677 de grote stadsbrand doorstond.

Aan de schaduwzijde van de Markt lagen veel 20^e eeuwse panden, met uitzondering van het pand 'Daphne' waar een Grieks restaurant is gevestigd. Het viel uit de toon door zijn raamhekjes en balustrade. Misschien wel fin de siècle? De schaduwzijde werd ingevuld door het Australische restaurant 'Down Under'

en het café 'Ich & Dich'. Helemaal in de hoek, geheel in de schaduw, lag 'de Kleine Sociëteit'. Gevestigd in een begin 20^e eeuwse huis, grenzend aan lunchroom 'Schrage' (1899). Hier was het intieme van de Markt te vinden; in de panden 'Im Heiligen Geist' (1710), 'de Ring' (1665) en 'de Gats' (1535). 'De Kroon' en 'Hotel Limbourg', wat majestueus over de Markt heen keek, completeerden het geheel. Ze lagen dan ook weer in de zonzijde van de Markt, geheel in lijn met hun Franse uitstraling. Waar ook de Sint Michielskerk zich tegoed deed aan de kostbare warmte. Zuid-Nederlandse barok, 1659-1668. Kortom, overal had zich horeca gevestigd op de Markt. Je kon eten van Italiaans tot Grieks, tot Frans tot Chinees-Indisch en zelfs Australisch en Thais. Snel ging hij langs Hotel de Limbourg, want het was te koud voor de tijd van het jaar. Het was lente maar leek wel winter. Hoe oud dit pand zal zijn is niet met zekerheid te zeggen, maar uit schriftelijke bronnen weten we dat hier in 1502 al een huis stond. Huizen hadden in die tijd geen huisnummer maar een naam en dit huis werd '*Zum Wilden Mann*' genoemd en staat in de boeken als herberg. In 1648 wordt het pand opnieuw in gebruik genomen als herberg. Halverwege de 18^e eeuw krijgt het pand een nieuwe naam en heet dan '*Zum Kaiser*'.

Hotel de Limbourg is Fairtrade; dit houdt in dat u gebruik maakt van handdoeken, bedlakens en dergelijke

die Fairtrade zijn. Ook de guest-supplies, zoals shampoo, zeep en douchegel dragen dit keurmerk. Het hotel, opgericht in 1688 en geheel gerenoveerd en gerestaureerd in 2001, bestaat uit een authentiek Grand Café met Lounge en restaurant waar uitgebreide lunch- en dinermogelijkheden zijn. De entourage in het grand café met lounge, het restaurant en het (verwarmde) terras zijn met zorg ingericht.

In het pand bevinden zich twee authentieke 'zalen', de Gelag- en de Kroonkamer. De entree wordt gevolgd door een halfronde glazen schuifdeur met als mozaïek de naam 'Brand' op de betegelde vloer. Wat opvalt is dat alles in licht eiken is: de stoelen, de tafels, de bar en de lambrisering met een regelmatig patroon van kleine korbelen afgewisseld met kleine schemerlampjes. Op de vloer is een 'donkereiken' laminaat te vinden. Van de tap zijn verschillende soorten bier te verkrijgen: Palm, Westmalle Trappist, Brand Weizen, la Chouffee, Brand Imperator, Brand Up, Brand Lentebock en Erdinger Weißbier.

Het weekmenu en de seizoensgerechten staat op een schoolbord geschreven in krijt. Verderop wordt uitgelegd, ook op krijtborden, welke soorten wijnen te verkrijgen zijn: Mousserende wijn, Champagne, Huiswijn, Biologische wijnen, Porto, Witte wijnen, Rode wijnen en Dessert wijnen. Deze wijnen staan opgesteld

in de achterwand. Op de achtergrond klinkt Salsamuziek.

De autodidact, waar Femke over wilde schrijven en die Johan heette zat in de Limbrichterstraat in een pand dat genoemd werd: 'Het huis met de koppen': Deze winkel ligt in de Limbrichterstraat 14. Dit pand is een smal, een vier verdiepingen hoog pand dat, zoals gezegd, het 'Huis met de Koppen' genoemd wordt. Elke morgen ging Johan trouw naar zijn winkel in de Limbrichterstraat 14. Dit pand is een smal, een vier verdiepingen hoog pand dat, zoals gezegd, het 'Huis met de Koppen' genoemd wordt. Op de eerste verdieping werden waarschijnlijk in de late 18^e of in de vroege 19^e eeuw twee ramen aangebracht zonder kruiskozijnen. De begane grond is uiteraard herhaalde malen grondig verbouwd om als winkel, in dit geval antiquariaat, dienst te doen. De beide hoogste verdiepingen bleven beter bewaard. De derde wordt onderbroken door een nog gaaf venster met een hardstenen kruiskozijn, de vierde met een tweelichtvenster. Een tweelichtvenster is een venster dat door een deelzuil in het midden in twee is gedeeld. De twee verdiepingen worden door een geprofileerde waterlijst van elkaar gescheiden. Onder het kruisvenster vinden we drie, over heel de breedte gelijkmatig verdeelde vierkante blokken met in hoogrelief